

رضایت از زندگی

امیر رنگین کمان*

چکیده

مفروض اصلی این تحقیق آن است که مهم‌ترین و قوی‌ترین مولفه تبیین‌کننده مسأله «رضایت از زندگی» متغیر فرهنگی است. از این منظر، به غیر از اقتصاد و وضعیت اقتصادی، متغیرهای سن، تحصیلات و سنخ‌های ارزشی اعم از مادی و فرامادی بر متغیر رضایت از زندگی و احساس خوشبختی تاثیر چندانی ندارند. از سویی دیگر، فرهنگی بودن رضایت از زندگی و احساس خوشبختی به این معناست که ملیت، مهم‌ترین متغیر پیشگویی‌کننده این دو شاخص است و رضایت از زندگی در کشورها و فرهنگ‌های مختلف تفاوت‌های معنادار و بسیاری دارند. در نهایت مهم‌ترین ادعای این گفتار را به این صورت نیز می‌توان بیان نمود: رضایت از زندگی و احساس خوشبختی یکی از مولفه‌های پایدار فرهنگ است.

کلیدواژه‌ها

مطالعات فرهنگی، احساس خوشبختی، الگوهای ارزشی، محیط اجتماعی و موقعیت شغلی.

۱- مقدمه

جنس و سنخ‌های ارزشی (مادی/ فرامادی) تصور

غالبی میان افراد وجود ندارد.

مساله اصلی در این نوشتار نشان دادن نادرست بودن برخی از عقاید رایج و نیز بیان متغیرهای موثر بر رضایت از زندگی است. از طرفی دیگر با اثبات فرضیه اصلی این گفتار مبنی بر فرهنگی بودن متغیر رضایت از زندگی، می‌توان این متغیر را به عنوان یکی از تمایلات فرهنگی پایدار معرفی نمود و راه را برای مقایسه میان فرهنگ‌ها گشود. یکی از مطمئن‌ترین و عملی‌ترین روش‌های مقایسه میان فرهنگ‌ها، استفاده از مولفه‌های فرهنگی پایدار است که در فرهنگ‌های مختلف خطوط فرهنگی مشخصی را نمایان می‌سازند. به جز رد نمودن فرضیات نادرست دو سوال را نیز می‌توان در این زمینه طرح نمود:

سوال اول این است که وضعیت ایرانیان در قیاس با دیگر ملل در مورد رضایت از زندگی چگونه است و ایرانیان در میان دیگران چه رتبه‌ای در این زمینه دارند؟

سوال دیگر را می‌توان درباره تفاوت‌های درصدی رضایت از زندگی در میان استان‌های مختلف کشور طرح کرد؟

اهداف این مقاله شامل واکاوی این ادعاها، ارائه شواهد آماری و همچنین تطبیق این

رضایت از زندگی نیازمند تبیین جامعه‌شناختی است. بر خلاف آنچه در عرصه اخلاق تبلیغ می‌شود، معمولاً فرض عامه بر آن است که مادیات، اصلی‌ترین عامل خوشبختی است (تبلیغ این اخلاق که پول خوشبختی نمی‌آورد، خود نشان‌دهنده این است که فرض عامه بر خلاف آن است). این تصور آن چنان عمیق و در میان افراد گسترده است که شاید بتوان آن را یکی از انواع تصورات قالبی به شمار آورد، در حالی که شواهد این تصورات را نقض می‌کنند. از طرفی، این تصورات به صورت کلان نیز وجود دارند؛ بدین معنا که افراد معتقدند که ملت‌های غنی و ثروتمند از ملت‌های فقیر خوشبخت‌تر و از زندگی راضی‌تر هستند که البته پژوهش‌های انجام گرفته نادرست بودن این تصور را نیز ثابت می‌کنند.

به غیر از متغیر وضعیت مالی، تحصیلات نیز یکی از متغیرهایی است که بر مبنای تصور عامه تاثیر بسیاری بر افزایش رضایت از زندگی و احساس خوشبختی دارد (اصرار برای ورود به دانشگاه می‌تواند یکی از نتایج این تصور باشد). اما آیا تحصیلکردگان نسبت به کم‌سوادان احساس رضایت از زندگی بالاتری دارند؟ نتایج آماری این تصور را نیز رد می‌کند. در مورد متغیرهای سن،

فرضیات بر فرهنگ ایرانیان است. این مقاله از ۵ بخش تشکیل شده است. ابتدا در قسمت طرح مساله لزوم انجام این پژوهش را بررسی نموده و سپس در بخش مبانی نظری، نظریه آرزو- تطابق اینگلهارت شرح داده می‌شود. بر این اساس فرضیاتی مطرح شده است. شواهد اخذ شده از پیمایش‌های مختلف در قسمت یافته‌های پژوهش خواهد آمد و در نهایت نتایج حاصل از این مقاله، به صورت خلاصه ارائه خواهد شد.

۲- مبانی نظری

ارزش‌ها و احساس سعادت رابطه تنگاتنگ اما پیچیده‌ای دارند. انسان موجودی است هدفمند و تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس رضایت نمی‌کند. برعکس وقتی که مردم به خواسته‌های خود می‌رسند، احساس خوشبختی و رضایت می‌کنند، ولی این احساس سعادت ذهنی ذاتاً زودگذر است، در کوتاه‌مدت ممکن است آنچه انسان به دست آورده موجب سرخوشی شود، اما در بلندمدت این‌طور نیست؛ زیرا اگر این‌گونه بود فعالیت‌های انسان متوقف می‌شد.

مدلی را که اینگلهارت به منظور تأیید تحلیل‌های بالا به کار می‌برد مدل آرزو- تطابق نام دارد. الگویی که طبق آن آرزوهای شخص به تدریج با تغییرات در وضعیت عینی تطابق

می‌یابد و این تطابق به گونه‌ای صورت می‌گیرد که بین غم و شادی موازنه‌ای ایجاد می‌کند. در اینجا نظریه تطابق ذهنی مطرح می‌شود بدین معنا که سطح آرزوهای فرد به تدریج با وضعیت او تطابق می‌یابد و خوشبختی همیشه بر فراز تپه بعدی قرار می‌گیرد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۴۰-۲۵۹).

اینگلهارت به منظور اثبات فرضیه خود متغیر رضایت از زندگی را با متغیرهای زمینه‌ای پایدار (مانند جنس) و کمتر پایدار (مانند بهبود وضعیت مالی) در جدولی تقاطعی قرار داد و نشان داد که نظریه آرزو- تطابق می‌تواند این جداول را تبیین نماید. او تحقیقات تجربی خود را بر پایه زمینه‌یابی‌های جامعه اروپا (۱۲ کشور) و زمینه‌یابی‌های ارزشی جهانی (نتایج حاصل از کانادا، ایالات متحده، مجارستان و ژاپن) انجام داد و نتایج زیر را استخراج نمود (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۵۰).

۲-۱- رضایت از زندگی در میان گروه‌های

مختلف:

۲-۱-۱ جنس: شواهد مربوط به ۱۰ کشور غربی مشخص می‌کند که زنان و مردان تفاوت محسوسی ندارند، اما به طور کلی میانگین شانزده کشور هم برای رضایت از زندگی و هم خوشبختی نشانگر این است که زنان در سعادت

ذهنی اندکی بالاتر از مردان هستند (جدول ۱). که نشانه بهبود وضعیت زنان ژاپنی است این نتایج در ژاپن مقداری متفاوت است و زنان (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۵۱). ۸ درصد خود را خوشبخت تر بیان داشته‌اند

جدول ۱: رضایت از زندگی بر حسب جنس و کشور (۱۹۸۶-۱۹۸۰) (اینگلهارت، ۱۳۷۳، جدول ۱-۷)

جنس	کانادا	ایرلند	ایالات متحده	ژاپن
مرد	۹۶	۸۹	۸۵	۷۳
زن	۹۶	۹۰	۸۴	۸۱
جنس	اسپانیا	فرانسه	ایتالیا	آلمان
مرد	۷۴	۷۴	۶۸	۸۵
زن	۷۲	۷۳	۶۸	۸۰

۲-۱-۲ سن: در اینجا نیز نتایج الگوی آرزو- مربوط به درآمد، حرفه، تحصیلات، وضعیت تطابق کاملاً مشهود است. در ارقام میانگین کلی تأهل و ملیت (جدول ۲) این مجموعه از داده‌ها، هیچ یک از شش گروه جدول ۲: رضایت از زندگی و احساس سنی بیش از ۱ یا ۲ درصد با میانگین کلی خوشبختی بر حسب سن (۱۹۸۰-۱۹۸۶) اختلاف ندارند. (التبه بعد از تعدیل تفاوت‌های (اینگلهارت، ۱۳۷۳، جدول ۲-۷)

جدول ۲: رضایت از زندگی و احساس خوشبختی بر حسب سن (۱۹۸۶-۱۹۸۰) (اینگلهارت، ۱۳۷۳، جدول ۲-۷)

گروه سنی	درصد افرادی که از زندگی‌شان به طور کلی خیلی راضی هستند	درصد افرادی که خیلی خوشبختند
15_24	80	21
25_34	78	21
35_44	80	19
45_54	76	16
55_64	79	21
65+	86	29

۳-۱-۲ تحصیلات: تحصیلات احتمالاً آن وارد می‌شود، درآمد وی و وجهه اجتماعی‌اش مهم‌ترین عامل شکل‌دهنده زندگی فرد در اعمال کرده است. سعادت ذهنی با تحصیلات جامعه پیشرفته صنعتی است. سطح تحصیلات تا حدی تغییر کرده، افراد تحصیلکرده‌تر از محدودیت‌هایی بر نوع حرفه‌ای که شخص در زندگی‌شان راضی‌تر هستند. اما تفاوت در رضایت

از زندگی بین تحصیلکردگان و بی‌سوادان تنها بالغ بر ۶ درصد است.

۴-۱-۲ درآمد: در میان پانزده کشور مورد بررسی، بالاترین چارک درآمد به طور متوسط ۱۴ درصد راضی‌تر و ۷ درصد خوشبخت‌تر از پایین‌ترین چارک است. این اختلاف بسیار وسیع‌تر از اختلاف میان جنس‌ها و گروه‌های سنی است.

۵-۱-۲ وضعیت تأهل: افراد متأهل در مقایسه با افراد مجرد از زندگی‌شان راضی‌تر و خوشبخت‌تر هستند. اما تفاوت اندک است (از ۳ - ۷ درصد) اما گروه‌های مختلفی که قبلاً متأهل بوده‌اند و یا اشخاص جدا شده ۱۰ الی ۲۰ درصد کمتر از متأهلین خوشبخت یا راضی هستند.

۶-۱-۲ بهبود کوتاه‌مدت وضعیت مالی: تغییرات جدید در وضع مالی ۲۸٪ اختلاف در سطوح رضایت از زندگی و ۲۵ درصد اختلاف را (در سطح خوشبختی) ایجاد می‌کند.

۷-۱-۲ سنخ ارزشی مادی/فرامادی: میان مادیون و فرامادیون تفاوت چندانی مشاهده نمی‌شود. تفاوت آنها در معنایی است که از خوشبختی در ذهن دارند. فرامادیون انجام کارهای جالب، تفاهم با دوستان، داشتن اوقات فراغت کافی، مورد احترام دیگران بودن و

احساس مفید بودن را بیشتر به عنوان عوامل خوشبختی عنوان نموده‌اند. در حالی که مادیون یک ازدواج موفق، تندرستی، تفاهم در محیط خانواده و داشتن پول و بچه را به‌عنوان عوامل خوشبختی بیان نموده‌اند.

در کل یافته‌های اینگلهارت در این زمینه را می‌توان در قالب سه بند زیر خلاصه نمود:

۱- سعادت ذهنی به‌ندرت در میان گروه‌هایی که با ویژگی‌های ثابتی چون جنس مشخص می‌شود، تفاوت پیدا می‌کند.
۲- سعادت ذهنی در میان گروه‌هایی که بر پایه ویژگی‌های کمتر پایدار مثل درآمد یا وضعیت تأهل قرار دارند متفاوت است، اما حتی در اینجا مقدار اختلاف به طور تعجب‌آوری کم است.

۳- سعادت ذهنی بنابر تغییرات جدید در وضعیت مالی و یا وضعیت تأهل تفاوت‌های نسبتاً بزرگی نشان می‌دهد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۷۳).

اما اینگلهارت از متغیری نام می‌برد که با مدل آرزو- تطابق سازگار نیست و آن ملیت است. او در بررسی این موضوع دریافت که متغیر ملیت قوی‌ترین متغیر پیشگویی‌کننده رضایت و خوشبختی است در حالی که ملیت یک ویژگی فوق‌العاده ثابت است و در مورد اغلب

مردم از بدو تولد تا مرگ تغییر نمی‌کند. این متغیر واریانسی حداقل دو برابر بیش از تغییر در وضعیت مالی شخص و چندین برابر هر یک از پیشگویی‌کننده‌های دیگر را تبیین می‌کند که این مطلب نشان‌دهنده وجود خط ثابت فرهنگی‌ای در میان ملت‌های مختلف برای پاسخ به این متغیر (رضایت) است که از نظر اینگلهارت این مولفه ثابت همان میزان آزادی در بیان خوشبختی است. بنابراین با تقریب بسیار بالایی می‌توان رضایت از زندگی را متغیری پایدار و مولفه‌ای فرهنگی تعریف نمود.

۳- فرضیات

۳- با توجه به بروز یک جنگ در ۳۰ سال گذشته و طبق نظریه آرزو- تطابق، مقدار رضایت از زندگی می‌باید بعد از اتمام جنگ مقداری افزایش یافته باشد و بعد از مدتی طولانی‌تر کم شده باشد. با کاهش مشکلات جنگ و افزایش رفاه و رونق اقتصادی نسبت به دوران جنگ، افزایش احساس رضایت و خوشبختی طبیعی به نظر می‌رسد و البته فروکش کردن این احساس با توجه به نظریه اینگلهارت مساله اصلی در این فرضیه است.

فرضیه اصلی این گفتار تطبیق‌پذیری مدل آرزو- تطابق اینگلهارت بر فرهنگ (ارزش‌ها و نگرش‌ها) ایرانیان است. که البته این فرضیه شامل فرضیات فرعی زیر است

۴- فرضیه دیگر در این مقاله از مقایسه تنوع فرهنگی ایران با دیگر کشورها نشأت می‌گیرد. با در نظر گرفتن این نکات که ایران کشوری دارای فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف است و متغیر رضایت از زندگی از مولفه‌های پایدار فرهنگی است، می‌توان انتظار داشت که تفاوت‌های استان‌های کشور از نظر درصد کسانی که از زندگی خود راضی هستند، از دیگر کشورها بیشتر است.

۱- بر طبق داده‌های گردآوری شده از جامعه ایران، شاخص رضایت از زندگی با شاخص‌های سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تاهل، درآمد و سنخ‌های مادی/ فرامادی همبستگی‌ای همانند نتایج اینگلهارت نمایان می‌سازند.

۳-۱- روش‌شناسی

به منظور آزمون فرضیات ارائه شده، استفاده از دو روش آماری زیر ناگزیر می‌نماید:

۲- با توجه به داده‌های جدید (۲۰۰۴) اثبات این نکته که مولفه ملیت، مهم‌ترین متغیر تبیین‌کننده میزان رضایت از زندگی است، فرضیه دیگر این گفتار است. این فرضیه جدا

۱- تحلیل ثانویه داده‌ها: در واقع در این روش از داده‌های یک پیمایش جهانی تحت عنوان «ارزش‌های جهانی» که توسط موسسه‌ای با مدیریت اینگلهارت انجام گرفته است، استفاده شده است. لازم به ذکر است که کشورهای مورد مطالعه ۸۴ کشور از نقاط مختلف جهان است. (این پیمایش در ایران با نام بخش تکمیلی ارزش‌های جهانی انجام گرفته است)

۴- یافته‌های پژوهش

۲- تحلیل ثانویه جداول: در این روش از جداول ۴ پیمایش زیر درباره احساس رضایت، سود برده شده است:

۱- پیمایش ملی سال ۱۳۵۳ که به همت مرحوم اسدی انجام پذیرفت.

۲- پیمایش سال ۱۳۷۴ که توسط دکتر منوچهر محسنی تحت عنوان «طرح بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در ایران» انجام گرفته است.

۳- پیمایش انجام گرفته توسط مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی (دکتر آزاد) که در

به‌منظور سنجش فرضیه اول، جداول همبستگی شاخص رضایت از زندگی را با شاخص‌های زمینه‌ای در ایران به‌دست آورده و با جداول اینگلهارت (دیگر کشورها) تطبیق داده شده است. این متغیرها شامل: سن، جنس، وضعیت تحصیلی، وضعیت مالی، وضعیت تاهل و سنخ‌های ارزشی مادی/فرامادی است.

۱- سن: جدول تقاطعی میان سن و متغیر احساس خوشبختی در کشور با توجه به پیمایش سال ۷۹ در جدول (۳) آمده است.

جدول (۳): احساس خوشبختی بر حسب سن و نتایج آماری همبستگی، پیمایش ۱۳۷۹

سن	65-98	55-64	45-54	35-44	25-34	15-24	
	25.6%	22.2%	21.5%	26.0%	21.8%	28.0%	بسیار سعادتمند هستم
	46.3%	40.4%	38.6%	37.6%	35.3%	36.5%	کاملاً سعادتمند هستم
	23.8%	29.8%	35.4%	29.6%	34.2%	30.3%	زیاد سعادتمند نیستم
	4.4%	7.6%	4.5%	6.9%	8.7%	5.2%	اصلاً سعادتمند نیستم

Sig=0.000

Gamma=.096

با وجود اینکه همبستگی میان سن و احساس خوشبختی معنی دار است اما مقدار بسیار پایین گاما، بیانگر ارتباط بسیار ناچیز میان این دو متغیر در جامعه ایرانی است که البته همانندی آن با داده‌های جمع‌آوری شده اینگلهارت، غیرقابل انکار است.

۲- جنس: جدول (۴)، جدول تقاطعی میان سن و متغیر احساس خوشبختی در کشور با توجه به پیمایش سال ۷۹ است.

جدول (۴): احساس خوشبختی بر حسب جنس، پیمایش ۱۳۷۹

جنس			
زن	مرد		
30.5%	20.3%	بسیار سعادتمند هستم	س ب ن ر
38.6%	36.7%	کاملاً سعادتمند هستم	
26.6%	35.0%	زیاد سعادتمند نیستم	
4.4%	8.0%	اصلاً سعادتمند نیستم	

همان گونه که مشاهده می‌شود در ایران نیز زنان به طور متوسط از مردان خوشبخت‌ترند، ولی این تفاوت از میانگین تفاوت‌های زنان و مردان در کشورهای مورد مطالعه اینگلهارت کمی بیشتر است که بیانگر آن است که وضعیت زنان در چند سال اخیر (۱۳۷۹) بهبود مقطعی یافته است.

تحصیلات: نتایج در جدول (۵) آورده شده است:

جدول (۵): احساس خوشبختی بر حسب میزان تحصیلات و نتایج آماری همبستگی، پیمایش ۱۳۷۹

تحصیلات				
بالا	متوسط	پایین		
22.7%	27.5%	24.0%	بسیار سعادتمند هستم	س ب ن ر
35.1%	37.6%	40.1%	کاملاً سعادتمند هستم	
35.8%	28.9%	28.9%	زیاد سعادتمند نیستم	
6.4%	6.1%	7.0%	اصلاً سعادتمند نیستم	

Sig=0.156
Gamma=0.039

همان گونه که مشاهده می شود این دو متغیر با یکدیگر همبستگی معناداری را نشان نمی دهند. این امر نشان دهنده آن موضوع است که تفاوتی میان احساس خوشبختی افراد تحصیل کرده و بی سوادان وجود ندارد. در واقع، متغیر تحصیلات نمی تواند میزان رضایت از زندگی را تبیین نماید.

۴- درآمد: نتایج در جدول (۶) به نمایش درآمده است.

جدول (۶): احساس خوشبختی بر حسب میزان درآمد و نتایج آماری همبستگی، پیمایش 1379

درآمد			بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
بالا	متوسط	پایین				
30.6%	23.8%	20.2%				
41.0%	41.8%	33.2%				
25.5%	29.1%	36.6%				
2.9%	5.3%	10.1%				

Sig=0.000
Gamma= -0.227

میان این دو متغیر، همبستگی معناداری وجود دارد به این معنا، کسانی که از درآمد بالاتری برخوردارند، احساس خوشبختی بیشتری دارند، ولی با توجه به مقدار γ (-0.227) می توان بیان داشت که این تفاوت میان افراد با درآمد بالا و درآمد پایین چندان هم زیاد نیست.

۵- وضعیت تاهل: نتایج را می توان در جدول (۷) مشاهده نمود.

جدول (۷): احساس خوشبختی بر حسب وضعیت تاهل، پیمایش 1379

وضعیت تاهل						بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
ازدواج نکرده	بیوه شده	جداشده	مطلقه	زندگی همانند ازدواج	متاهل				
26.2%	20.0%	20.0%	5.0%	28.6%	24.7%				
34.7%	42.9%	20.0%	25.0%	14.3%	40.0%				
32.6%	31.4%	40.0%	40.0%	42.9%	29.6%				
6.5%	5.7%	20.0%	30.0%	14.3%	5.8%				

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میزان آنی و کوتاه‌مدت، یکی از مهم‌ترین مولفه‌های احساس خوشبختی در میان مجردین و پیشگویی کننده احساس رضایت و خوشبختی متاهلین تفاوت چندانی را نمایان نمی‌سازد، اما است. این مقدار در مورد افراد جدا شده و مطلقه بسیار پایین است. این امر بیانگر آن است که تغییرات (جدول ۸)

جدول (۸): احساس خوشبختی بر حسب سنخ‌های ارزشی و نتایج آماری همبستگی، پیمایش ۱۳۷۹

سنخ‌های ارزشی				
فرامادی	التقاطی	مادی		
22.3%	24.7%	29.0%	بسیار سعادتمند هستم	۳ ۲ ۱
38.4%	39.7%	35.0%	کاملاً سعادتمند هستم	
36.2%	28.3%	31.3%	زیاد سعادتمند نیستم	
3.1%	7.3%	4.7%	اصلاً سعادتمند نیستم	

Sig=0.121
Gamma=0.051

فرضیه اینگلهارت در این قسمت نیز تایید و رضایت را تبیین نمایند. می‌شود؛ زیرا نتایج آماری نشان‌دهنده این **۷- ملیت:** میزان همبستگی (مقدار phi) واقعیت است که سنخ‌های ارزشی (مادی) برای متغیر رضایت از زندگی و ملیت در جدول فرامادی) نمی‌توانند میزان احساس خوشبختی (۹) آورده شده است.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	.596	.000
Nominal	Cramer's V	.199	.000
N of Valid Cases		263097	

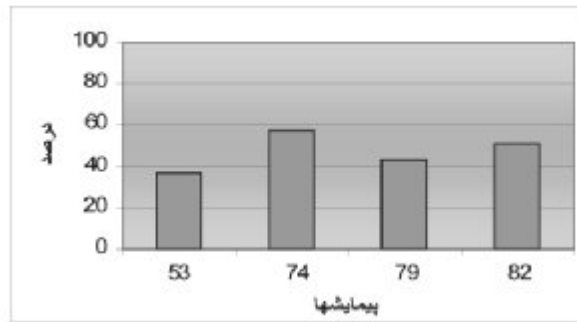
- a. Not assuming the null hypothesis.
- b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

و فروکش نمودن در دهه بعد با مقایسه طولی و فرضیه اینگلهارت مبنی بر قوی بودن متغیر ملیت جهت پیشگویی مولفه رضایت از زندگی را تایید می‌کند و نشان می‌دهد که ملت‌های مختلف تفاوت‌های چشمگیری از نظر احساس رضایت با یکدیگر دارند. همان‌گونه که مشاهده شد نتایج در ایران تشابهات بسیار زیاد و محکمی با نتایج تحقیقات اینگلهارت از خود نشان می‌دهند. دومین فرضیه مبنی بر افزایش کوتاه‌مدت رضایت از زندگی طی سال‌های پس از جنگ می‌شود.

نتایج ۴ پیمایش ملی آزمون می‌شود. در این مقایسه، علاوه بر آزمون شاخص رضایت از زندگی، شاخص‌های رضایت از وضع مالی، خانوادگی، محیطی، شغل، سلامتی، شانس و اقبال و وضع مسکن را نیز مورد مقایسه قرار می‌گیرد. نمودارهای زیر بیانگر تغییرات این شاخص‌ها طی ۳۰ سال اخیر هستند:

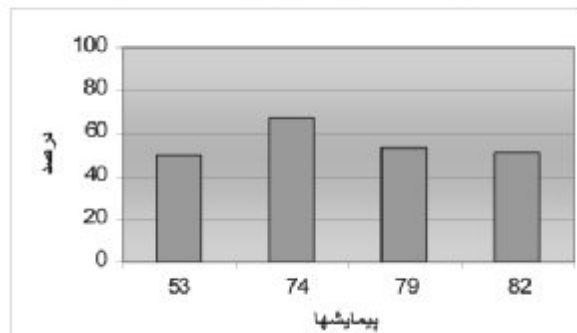
۱- وضع مالی: نتایج در نمودار (۱) مشاهده می‌شود.

نمودار ۱: درصد افرادی که از وضع مالی خود اظهار رضایت نمودند:

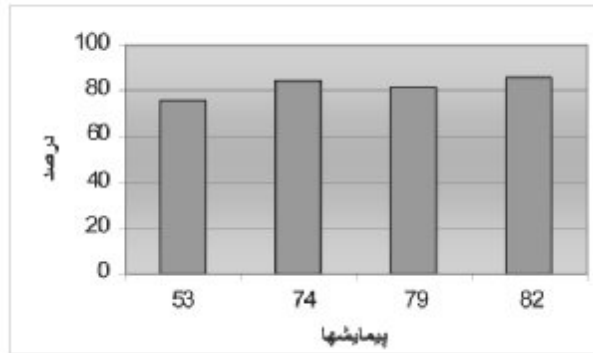
۲- رضایت از زندگی (در مجموع): نتایج در نمودار (۲) مشاهده می‌شود.

نمودار ۲: درصد افرادی که در مجموع از زندگی خود اظهار رضایت نمودند:

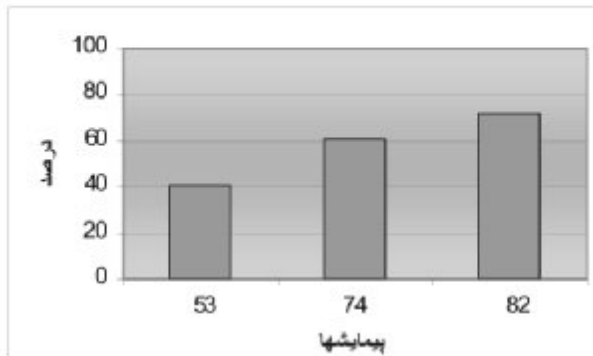
۳-وضع سلامتی: نمودار (۳)

نمودار ۳: درصد افرادی که از وضع سلامتی خود اظهار رضایت نمودند:

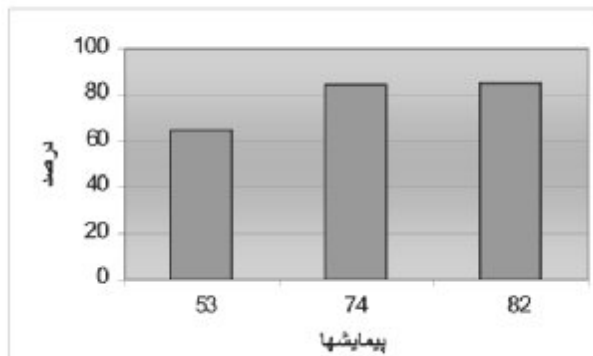
۴-وضع محیط اجتماعی: نتایج در نمودار (۴) آورده شده است.

نمودار ۴: درصد افرادی که از وضع محیط اجتماعی خود اظهار رضایت نمودند:

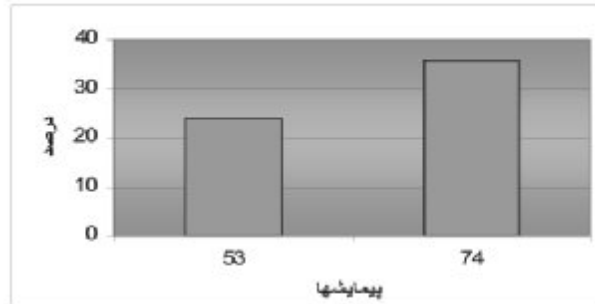
۵-زندگی خانوادگی: نتایج در نمودار (۵) قابل مشاهده است

نمودار ۵: درصد افرادی که از زندگی خانوادگی خود اظهار رضایت نمودند:

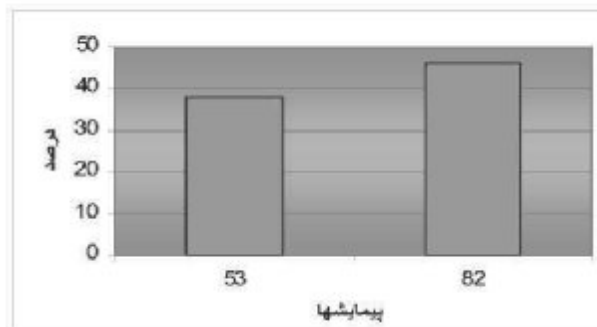

۶- شانس و اقبال: نمودار (۶)

نمودار ۶: درصد افرادی که از شانس و اقبال خود اظهار رضایت نمودند

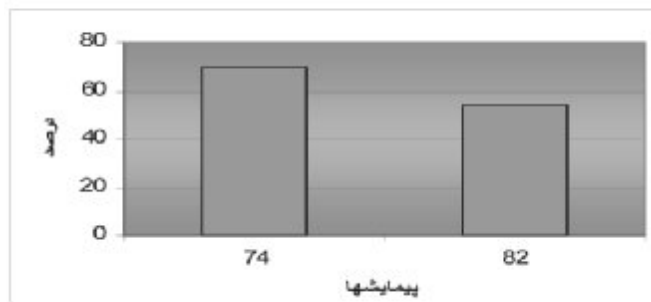

۷- موقعیت شغلی: نتایج در نمودار (۷) آورده شده است.

۸- وضع مسکن: نمودار (۸)

نمودار ۸: درصد افرادی که از وضع مسکن خود اظهار رضایت نمودند

همان‌گونه که مشاهده می‌شود رضایت (در حالت کلی و جزئی) در سال ۷۴ با افزایش و سپس با کاهش آن در سال‌های ۷۹ و ۸۲ مواجه است (به غیر از رضایت از سلامت). جنگ و ناامنی‌ها و سپس تغییر به سمت امنیت و رفاه رضایت از زندگی را در این مقطع (سال‌های پس از جنگ) به شدت بالا برده است، اما پس از مدتی با تطبیق آرزوهای افراد و محیط، از این رضایت کاسته شده است. در واقع الگوی آرزو - تطابق به صورت طولی (طی سال‌های ۵۳ تا ۸۲) نیز در ایران قابلیت تفسیر تغییرات شاخص رضایت از زندگی و احساس خوشبختی را دارد و نشان می‌دهد که بهبود مقطعی باعث افزایش رضایت می‌شود و بعد از مدتی همراه با تطبیق انتظارات و موقعیت جدید، شاخص رضایت کاهش می‌یابد.

جدا از نتایج فوق، با نگاهی به نمودارها می‌توان از یک خط رضایتی تقریباً ثابت میان ایرانیان و در طول زمان صحبت نمود. اگر از ازدیاد موقتی رضایت در سال‌های پس از جنگ صرف‌نظر کنیم، مشاهده می‌شود این شاخص در طول این ۳۰ سال تغییرات زیادی نکرده است و

یک خط ثابت را نمایان ساخته است. این موضوع خود دلیلی دیگر بر این واقعیت است که رضایت از زندگی متغیری فرهنگی پایدار است. پس از تایید دو فرضیه اول، فرضیه سوم را می‌توان آزمون نمود.

با وجود تعدد و تکثر قومی در کشور، انتظار می‌رود ایران از نظر تنوع فرهنگی نیز در میان کشورها از رتبه بالایی برخوردار باشد. با توجه به این موضوع که شاخص رضایت از زندگی یکی از متغیرهای فرهنگی پایدار است، تفاوت این شاخص در استان‌های مختلف کشور می‌تواند نشان‌دهنده تنوع فرهنگی در کشور باشد. لذا میزان تفاوت این شاخص در استان‌های مختلف کشور را می‌توان در برابر تفاوت‌های این شاخص در بین استان‌های کشورهای مختلف قرار داد و تنوع فرهنگی در ایران را با آن کشورها سنجید.

برای رسیدن به این هدف از آزمون اسمی (phi) استفاده می‌شود. جدول (۱۰) نتایج این آزمون را نشان می‌دهد. مقدار phi نشانگر تفاوت‌های معنادار شاخص رضایت از زندگی در میان استان‌های مختلف هر کدام از کشورهای مورد مطالعه است).

جدول (۱۰): مقدار phi (میزان تفاوت رضایت از زندگی میان استان‌ها) برای کشورهای مختلف،

پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۴-۲۰۰۰)

Symmetric Measures

Approx. Sig.	Value(phi)	کشورها	Approx. Sig.	Value(phi)	کشورها
.000	.446	لتوانی	.000	.181	آلبانی
.000	.256	لتونی	.000	.381	الجزایر
	.(c)	لوکزامبورگ	.000	.573	آذربایجان
	.(c)	مالتا	.000	.217	آرژانتین
.000	.204	مکزیک	.378	.167	استرالیا
.000	.607	جمهوری مولداوی	.013	.184	اتریش
.013	.278	مراکش	.000	.654	بنگلادش
.046	.197	هلند(مجموعه جزایر)	.000	.433	ارمنستان
.061	.439	نیوزلند	.000	.296	بلژیک
.000	.348	نیجریه	.000	.218	بوسنی و هرزگوین
.790	.345	نروژ	.006	.158	برزیل
.000	.424	پاکستان	.000	.435	بلغارستان
.000	.292	پرو	.000	.236	بلاروس
.000	.269	فلیپین	.003	.182	کانادا
.000	.487	هلند	.000	.236	شیلی
.000	.307	پرتغال	.000	.433	چین
.127	.188	پورتوریکو	.318	.196	تایوان
.000	.509	رومانی	.004	.145	کلمبیا
.005	.176	فدرال روسیه	.000	.547	کرواسی
.000	.566	عربستان سعودی	.000	.161	جمهوری چک
.000	.307	سنگاپور	.007	.221	دانمارک
.000	.515	اسلواکی	.032	.321	جمهوری دومینکن
.439	.233	ویتنام	.319	.317	السالوادر
.000	.375	اسلوانی	.000	.405	استونی
.001	.359	آفریقای جنوبی	.000	.408	فنلاند
.000	.267	زیمباوه	.032	.222	فرانسه
.079	.359	اسپانیا	.000	.216	گرجستان
.000	.478	سوئد	.000	.277	آلمان
.000	.580	سوئیس	.654	.390	یونان

.000	.496	ترکیه	.015	.386	مجارستان
.000	.388	اوگاندا	.028	.238	ایسلند
.000	.299	اوکراین	.000	.491	هند
.003	.144	جمهوری مقدونیه	.000	.277	اندونزی
.049	.202	مصر	.000	.386	جمهوری اسلامی ایران
.004	.162	انگلستان	.000	.514	عراق
.000	.361	تانزانیا	.000	.489	ایرلند
.000	.290	اروگوئه	.000	.343	ایتالیا
.814	.259	ونزوئلا	.033	.109	ژاپن
	(c).	صربستان و مونتنگرو	.101	.311	اردن
.000	.204	آلمان غربی	.001	.254	جمهوری کره
.000	.607	ایرلند شمالی	.000	.502	قرقیزستان

همان‌گونه که مشاهده می‌شود با مقدار $\phi_i = 0.386$ ایران یکی از متنوع‌ترین کشورهای از نظر فرهنگی است. برای پاسخ به این سوال می‌توان جمع دو گزینه "بسیار سعادتمند هستم" و "کاملاً سعادتمند هستم" را به‌عنوان شاخص "احساس رضایت بالا از زندگی" قلمداد کرد و به طبقه‌بندی کشورها با توجه به این شاخص مبادرت نمود. جدول (۱۱) ۱- وضعیت ایرانیان در قیاس با دیگر ملل در مورد رضایت از زندگی چگونه است و ایرانیان در میان دیگران چه رتبه‌ای در این زمینه دارند؟

جدول (۱۱): درصد افرادی که به طور کلی از زندگی راضی‌اند در کشورهای مختلف، پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۰-۲۰۰۴)

کشورها	درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند.	کشورها	درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند.
آلبانی	47.0%	لتوانی	62.4%
الجزایر	83.7%	لتونی	61.8%
آذربایجان	78.1%	لوکزامبورگ	94.3%
آرژانتین	80.3%	مالتا	86.0%
استرالیا	94.8%	مکزیک	75.3%
اتریش	90.4%	جمهوری مولداوی	47.2%

81.7%	مراکش	81.3%	بنگلادش
95.4%	هلند (مجموعه جزایر)	56.8%	ارمنستان
95.1%	نیوزلند	92.6%	بلژیک
83.8%	نیجریه	79.1%	بوسنی و هرزگوین
93.8%	نروژ	78.8%	برزیل
77.1%	پاکستان	47.8%	بلغارستان
64.9%	پرو	51.5%	بلاروس
90.4%	فلیپین	90.2%	کانادا
76.8%	هلند	77.2%	شیلی
78.0%	پرتغال	78.0%	چین
92.3%	پورتوریکو	91.1%	تایوان
55.3%	رومانی	84.3%	کلمبیا
50.2%	فدرال روسیه	75.6%	کرواسی
91.5%	عربستان سعودی	80.9%	جمهوری چک
95.2%	سنگاپور	95.0%	دانمارک
65.9%	اسلواکی	73.7%	جمهوری دومینکن
92.4%	ویتنام	92.2%	السالوادر
70.0%	اسلوانی	64.6%	استونی
78.8%	آفریقای جنوبی	91.0%	فنلاند
56.5%	زیمباوه	91.9%	فرانسه
84.8%	اسپانیا	65.5%	گرجستان
95.2%	سوئد	83.6%	آلمان
94.7%	سوییس	75.9%	یونان
77.7%	ترکیه	74.4%	مجارستان
77.7%	اوگاندا	97.1%	ایسلند
47.9%	اوکراین	74.3%	هند
69.4%	جمهوریه مقدونیه	95.0%	اندونزی
89.6%	مصر	62.6%	ایران
92.2%	انگلستان	62.9%	عراق
94.5%	تانزانیا	95.3%	ایرلند
81.0%	اروگوئه	82.1%	ایتالیا
89.9%	ونزوئلا	86.6%	ژاپن
71.7%	صربستان و مونته‌نگرو	83.4%	اردن
87.3%	آلمان غربی	85.3%	جمهوری کره
94.9%	ایرلند شمالی	84.5%	قرقیزستان

جدول (۱۱) نمایش می‌دهد که احساس رضایت از زندگی در میان ایرانیان نسبت به دیگران در کشور بر اساس این شاخص (احساس رضایت از سطح پایینی قرار دارد به طوری که از نظر پایین بودن این احساس در میان ۸۴ کشور، جامعه ایران در رتبه دهم قرار دارد. اما سوال دوم درباره مقایسه استان‌های مختلف مقایسه است.

جدول (۱۲): درصد افرادی که به طور کلی از زندگی راضی‌اند در استان‌های کشور، پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۴-۲۰۰۰)

(2000)

درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند	استانها
58.9%	گیلان
48.9%	مازندران
41.5%	فارس
73.9%	کرمان
66.0%	آذربایجان غربی
65.4%	آذربایجان شرقی
60.0%	کرمانشاه
54.5%	اصفهان
86.0%	خوزستان
67.9%	خراسان
70.0%	تهران
64.0%	کهکلوپه و بویراحمد
65.2%	بوشهر
78.9%	چهارمحال بختیاری
54.5%	همدان
86.4%	هرمزگان
63.2%	ایلام
72.1%	لرستان
57.4%	مرکزی
55.6%	سمنان
50.9%	یزد
32.6%	زنجان
51.7%	قم
44.0%	اردبیل
63.2%	قزوین
61.4%	گلستان

۵- فرجام:

رضایت از زندگی و احساس خوشبختی، یک مولفه فرهنگی پایدار است؛ به طوری که این متغیر در میان هر ملتی در طول زمان تقریباً ثابت است و ملیت مهم‌ترین و قوی‌ترین مولفه پیشگوکننده آن (رضایت از زندگی) است. این گزاره به‌عنوان اصلی‌ترین نتیجه این پژوهش قلمداد می‌شود. نتایج دیگر این گفتار را می‌توان در بندهای زیر خلاصه نمود:

۱-۵- نظریه "آرزو- تطابق" درباره احساس خوشبختی و رضایت از زندگی بر نگرش‌های ایرانیان نیز قابل تطبیق است. به این صورت که اولاً در ایران نیز این احساس به ندرت در میان گروه‌هایی که با ویژگی‌های ثابتی چون جنس مشخص می‌شود تفاوت پیدا می‌کند. ثانیاً این احساس در میان گروه‌هایی که بر پایه ویژگی‌های کمتر پایدار مثل درآمد، یا وضعیت تأهل قرار دارند متفاوت است، اما حتی در اینجا مقدار اختلاف کم است. در نهایت در ایران نیز سعادت ذهنی بنابر تغییرات جدید در وضعیت مالی و یا وضعیت تأهل تفاوت‌های نسبتاً بزرگی نشان می‌دهد.

۲-۵- با انجام آزمون ϕ برای احساس خوشبختی در میان کشورهای مختلف مشخص شد که ملیت با مقدار $\phi = 0,596$ یک

تیبین‌کننده قوی این متغیر است.

۳-۵- نظریه آرزو- تطابق، نه تنها به صورت مقطعی قابلیت تطبیق بر جامعه ایران را داشت که در یک مطالعه طولی نیز توانایی خود به منظور تبیین تغییرات میزان رضایت در جامعه ایران را نشان داد. به دلیل بهبود مقطعی اوضاع پس از جنگ (اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰) میزان رضایت از زندگی و احساس خوشبختی افزایش یافته و پس از مدتی با تطبیق آرزوهای افراد و شرایط محیطی، کاهش یافته است. این اتفاق به نوعی دیگر اثبات می‌کند که احساس خوشبختی بستگی مستقیم با تغییرات آنی در محیط و آرزوهای افراد دارد در حالی که در طول زمان بیشتر خصوصیات ثابتی از خود نشان می‌دهد.

۴-۵- ایرانیان دارای فرهنگی متنوع هستند. این نتیجه‌ای است که با مقایسه اختلاف میزان رضایت از زندگی (به عنوان یک متغیر فرهنگی پایدار) میان استان‌های کشور و مقایسه با همین اختلاف در کشورهای دیگر به دست آمد.

۵-۵- با مقایسه میان کشورهای جهان، نشان داده شد: ایرانیان در سطح پایینی از احساس رضایت از زندگی قرار دارند و در میان ۸۴ کشور، رتبه ۷۴ را کسب کرده‌اند. از جدول مقایسه‌ای میان کشورها نظریه آرزو- تطابق به گونه‌ای دیگر

تایید می‌شود. همان‌گونه که مشاهده شد، مقدار رضایت از زندگی در کشورهای مختلف، ارتباطی به فقیر یا غنی بودن آنها ندارد.

کویپر، ۱۳۷۳.

۳- محسنی، منوچهر، بررسی، آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی - فرهنگی در ایران، چاپ اول. تهران: نشر دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور، ۱۳۷۹.

فهرست منابع:

- ۱- اسدی، علی، گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران: گزارشی از یک نظرخواهی ملی در سال ۱۳۵۳، تهران: پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۶.
- ۲- اینگلهارت، رونالد، تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: نشر
- ۳- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرح‌های ملی، یافته‌های پیمایش در ۲۸ مرکز استان کشور: ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، تهران: نشر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲.
- ۴- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرح‌های ملی، یافته‌های پیمایش در ۲۸ مرکز استان کشور: ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، تهران: نشر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲.
- ۵- <http://www.worldvaluessurvey.org>